

6- CEZAEVLERİNDE ADLİ TIP UYGULAMALARI

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah AVŞAR

Mahkûm Hakları ve Mahkûm Sağlığı

Hukuk düzeni tarafından yapılması yasaklanan ve yapılması halinde devlet tarafından ceza veya güvenlik tedbirleri şeklinde yaptırımlar uygulanan fiillere “suç” denir.

Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen bir soruşturmada suç şüphesi bulunan kişiye “şüpheli” denir, mahkemece yapılan kovuşturmanın başlamasından itibaren hüküm kesinleşmesine kadar, suç şüphesi bulunan kişiye ise “sanık” denir. Soruşturma veya kovuşturması devam eden ancak kaçma veya delilleri karartma şüphesi bulunan ve tutukevine konularak hürriyeti kısıtlanan kişiye “tutuklu”, mahkeme tarafından yapılan yargılama neticesinde hakkında mahkûmiyet hükmü kesinleşen kişiye ise “hükümlü” denir. Tutuklu ile hükümlü arasındaki temel fark hükümlü hakkında kesinleşmiş bir ceza mahkûmiyet kararının olmasıdır (1). Bu bölümde bütün alıkoyma yerleri için ‘cezaevi’, bütün alıkonulan kimseler için ise ‘mahkûm’ terimi kullanılmıştır.

Mahkûmlar, işledikleri suç tiplerine, gösterdikleri eğilimlere, tutum ve davranışları nedeniyle sıkı gözetim ve denetim altında bulundurulmaları gerekip gerekmediğine göre yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarına veya normal güvenlikli ceza infaz kurumlarına veya açık ceza infaz kurumlarına gönderilirler (2).

Ülkemizde mahkûmlar için bulunan ceza infaz kurumları şunlardır (2)

- Kapalı ceza infaz kurumları
- Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları
- Kadın kapalı ceza infaz kurumları
- Kadın açık ceza infaz kurumları
- Çocuk kapalı ceza infaz kurumları
- Gençlik kapalı ceza infaz kurumları
- Açık ceza infaz kurumları
- Çocuk eğitim evleri

İşledikleri iddia edilen veya gerçekten işlemiş oldukları suç her ne olursa olsun, mahkûm edilen kimseler insan olarak sahip oldukları temel haklara sahip olmaya devam etmelidirler. Adli makamlar, cezaevinde bulunan bu kimselerin insanlıklarını değil, yalnızca özgürlüklerinin ellerinden alınmasına karar vermiştir (3).

içermektedir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nca alınan kararda tüm şüpheli ölümlerde hükümetlerin uygun şekilde yürütülecek otopsi de dâhil olmak üzere uluslararası standartları içeren soruşturmanın yapılması gerektiği bildirmiştir (10).

Minnesota Protokolünde, soruşturmanın amacı, soruşturmada uygulanacak usuller (olay yeri incelemesi, delillerin incelenmesi, tanık beyanları vb.) ve yapılacak olan örnek otopsi protokolü ayrıntılı olarak anlatılmaktadır.

Bu protokole uyularak yapılan soruşturmalar hukuk dışı yargısız infazların oluşmasını engelleyeceği gibi, şüphelenilen hükümetlerin kendi haklarına olduğu kadar uluslararası topluma da, kişi veya kişilerin ölümünden sorumlu olmadıklarını gösterme ve ispatlama olanağı sunmaktadır (10).

KAYNAKLAR

1. 5271 Sayılı, Ceza Muhakemesi Kanunu.
2. 5275 Sayılı, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun Metni.
3. Andrew Coyle (2002). Cezaevi Yönetimine İnsan Haklarını Göz Önüne Alan Bir Yaklaşım. London: International Centre for Prison Studies (Uluslar arası Cezaevi Araştırmaları Merkezi).
4. Çilingir D, Hintistan S. Adli Hemşireliğin Kapsamı ve Yasal Boyutu. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi. 2012;9(1):10-15
5. Pınar Dikmen (2014), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3.maddesi Bağlamında Mahpusların Sağlık Hakkı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
6. Ünal V, Ünal Z, Çetinkaya Z, Yılmaz S, Yıldız MF, Çağdır S, Büyük Y. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun Kapsamında Bakıma Muhtaçlık Sürecinin Adli Tıp Kurumu Açısından Değerlendirilmesi. Adli Tıp Dergisi. 2016;30(1):1-14
7. Protokolü İstanbul. (2000). İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi için El Kılavuzu. BM belgesi.
8. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü İstatistik. <http://www.cte.adalet.gov.tr/web>. Erişim Tarihi: 06.07.2018
9. Karbeyaz K, Ayrancı Ü, Çelikel A, Akkaya H. Cezaevinde Mahkum Ölümleri; Eskişehir Deneyimi. Adli Tıp Bülteni. 2013;18(2):52-56
10. Minnesota Lawyers International Human Rights Committee, 24 May 1989. Available at: <http://www1.umn.edu/humanrts/instree/executioninvestigation-91.html>. Erişim Tarihi: 06.07.2018